

4. Ян Берназюк. Категорія «якість закону» як складова принципу верховенства права та гарантія застосування судом найбільш сприятливого для особи тлумачення закону. Судебно-юрідическая газета. 2020. 21 жовтня. URL: bit.ly/2IPq065.

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України, від 20.12.2017 № 2-р/2017 URL: zakon.rada.gov.ua.

6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України, від 14.07.2021 № 1-р/2021 URL: zakon.rada.gov.ua.

7. Верховний Суд надав роз'яснення щодо змісту судової дискреції у кримінальному судочинстві URL: Court.gov.ua/archive/437962.

Леонова Наталія Валеріївна,

доцент кафедри МВСГД

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, кандидат
філологічних наук;

Верба Ростислав Віталійович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

УКРАЇНСЬКА МОВА – КОНСТИТУЦІЙНА ЦІННІСТЬ І КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК СОБОРНІСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Юридичний статус української мови встановлений та гарантований статтею 10 Конституції України, у межах конституційного правопорядку державною мовою в Україні є українська мова.

На державу покладено позитивний конституційний обов'язок забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України [1]. Позитивність такого обов'язку передбачає вжиття необхідних та достатніх дієвих (активних) заходів задля його реального та ефективного виконання.

Джерелом юридичного статусу української мови як державної є державотвірна роль української нації та незалежна державність України, відновлена внаслідок «здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення» (абзац третій преамбули Конституції України). Право саме української нації на самовизначення є основою Акта проголошення незалежності України, що його ухвалила 24 серпня 1991 року Верховна Рада Української РСР (далі – Акт), яка діяла «виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом ООН» (абзац третій преамбули Акта). Юридичним фактом, який остаточно й

безповоротно затвердив Акт «створення самостійної української держави» (перше речення резолютивної частини Акта), стало волевиявлення усього Українського народу 1 грудня 1991 року на всеукраїнському референдумі [4].

Гарантією державної мови, як конституційної цінності, є її повноцінне функціонування та застосування в усіх сферах суспільного життя, дієвість такої гарантії підтверджується єдністю та монолітністю українського народу, а володіння українською мовою є однією з ознак громадянина України.

Статус української мови, як єдиної державної мови в Україні, визначений Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII, який набрав чинності 16 липня 2019 року (далі – Закон № 2704-VIII), та встановлений цим законом як «невіддільний елемент конституційного ладу України як унітарної держави» [3].

Мету, стратегічні цілі та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної мовної політики, та охоплює всі сфери суспільного життя, визначає Стратегія популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова - успішна держава», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 року № 596-р (далі – Стратегія).

Згідно із Стратегією, стрімкі процеси глобалізації та інтенсивного технологічного розвитку призвели до появи широкого спектра нових викликів і загроз, перед якими нині постала і Україна, зокрема у сфері національної безпеки, економічній, інформаційній, гуманітарній сферах. Як свідчить новітня історія, розвиток і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України є важливим елементом забезпечення національної безпеки та національних інтересів України. Зважаючи на те, що Стратегія охоплює період до 2030 року, вона спрямована на формування розвинутого і функціонального мовного середовища та культурного простору, у якому житиме та розвиватиметься покоління нинішніх дітей. Дослідники теорії поколінь вважають, що представники цього покоління приєднуюватимуться не до структур чи організацій, а до способу життя і мислення; активно обговорюватимуть ідеї та етапи реалізації проектів перед їх втіленням у життя; знання та навички набуватимуть і розвиватимуть за посередництва неформальних горизонтальних зв'язків та способів отримання інформації, а не в рамках офіційних інституцій. Тому необхідно створити всі умови для продуктивної комунікації та взаємодії українців між собою як запоруки їх ефективного особистісного і професійного розвитку. Водночас варто пам'ятати, що мова – не просто засіб комунікації, а важлива складова для формування особистості, її самоідентифікації, національної свідомості [5].

На сьогоднішній день українська мова є мовою загального спілкування, мовою участі у демократичних процесах, мовою участі в управлінні державою, мовою місцевого самоврядування, мовою публічної служби, мовою освітнього процесу, а також мовою суспільного діалогу. Фактично держава мова виступає символом державності та інструментом єднання й зміцнення нації, її оберегом.

Можливо впевнено стверджувати, що українська мова є не тільки одним із способів комунікації, а базовою складовою формування особистості, національної свідомості, а головне – національної традиції, як історичної пам'яті й мовної спадкоємності поколінь.

Таким чином, українська мова є фундаментом державності і соборності України, головною ознакою ідентичності нації, отже, будь-які дискусії або суперечки щодо юридичного статусу державної мови, пропозиції двомовності, зневага до державної мови – порушуватимуть як конституційний лад, так і загрожуватимуть національній безпеці країни. Відстоювання української мови є свідченням захисту нації, держави та основоположних принципів їх буття.

Список використаних джерел

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року, зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Акт проголошення незалежності України. Проголошений Верховною радою України 24 серпня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>.

3. Про забезпечення функціонування української мови як державної. Закон України від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII, зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>.

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 14 липня 2021 року № 1-р/2021. Вісник Конституційного Суду України. 2021. № 4. Ст. 7.

5. Про схвалення Стратегії популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава». Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 року № 596-р, зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/596-2019-%D1%80>.